

NATIONELL LÄGESBILD GÄLLANDE TÄVLINGSMANIPULATION



2024

Nationella aktionsgruppen
mot tävlingsmanipulation



**Nationell lägesbild gällande
tävlingsmanipulation 2024**

**Nationella aktionsgruppen mot
tävlingsmanipulation**

**Finlands centrum för etik inom idrotten
FCEI rf**

ISBN 978-952-5605-65-5 (PDF)

Layout: Max Salmi

INNEHÅLL

1.	Inledning	5
2.	Tävlingsmanipulation	6
3.	Nationella aktionsgruppen mot tävlingsmanipulation	8
4.	Genomförande av den nationella lägesbilden	9
5.	Internationella och olagliga vadhållningens förbindelser till Finland	10
5.1.	Reform av penningspelssystemet	13
5.2.	Delegationen för penningspelsärenden	14
6.	Idrottens förmåga att identifiera hoten om tävlingsmanipulation	15
6.1.	Programmet för Rättvis tävling	15
6.2.	Idrottsorganisationernas anmärkningar	16
7.	Finländska idrottens internationella förbindelser	20
8.	Utnyttjande av idrott för kriminell verksamhet	21
9.	Slutsatser	22
10.	Rekommendationer 2024	23

1. INLEDNING

Den nationella lägesbilden gällande tävlingsmanipulation 2024 visar situationen för tävlingsmanipulation i Finland. Den har utformats under ledning av Finlands centrum för etik inom idrotten FCEI rf (senare FCEI) i den nationella aktionsgruppen som undervisnings- och kulturministeriet har tillsatt för åren 2023–2027. Vid sidan av FCEI fungerar aktionsgruppen som en nationell informationscentral och koordinerar verksamheten mot tävlingsmanipulation.

Syftet med lägesbilden är att identifiera de risker och sårbarheter som gäller inom den finska idrotten och som är centrala i kampen mot tävlingsmanipulation. Lägesbilden av tävlingsmanipulation är relevant som ett verktyg för ledning och beslutsfattande, eftersom tävlingsmanipulation är ett hot mot idrottsorganisationer, mot idrottens anseende och mot idrotten själv. Aktörer inom idrotten ska vara medvetna om hotet om tävlingsmanipulation, dess grenspecifika särdrag och de mest effektiva bekämpningsåtgärderna. Med hjälp av den information som den nationella lägesbilden gällande tävlingsmanipulation ger kan man vidareutveckla åtgärderna för att bekämpa fenomenet. Förmågan att identifiera, motsätta sig och rapportera om tävlingsmanipulation är avgörande. Manipulation är skadlig för idrotten, oavsett om den begås av enskilda aktörer eller av organiserad brottslighet.

Under åren 2022–2023 har idrottsorganisationerna upprättat program för Rättvis tävling, där organisationerna förbundit sig till att bekämpa tävlingsmanipulation. I och med programmen har organisationerna uppdaterat sina regler om tävlingsmanipulation, ökat utbildningen och kommunikationen om ämnet samt förbättrat sin förmåga att identifiera och bekämpa fenomenet.

För att bekämpa brottslighet krävs beslutsamma åtgärder av alla aktörer, men särskilt av myndigheterna. Det är idrottsgemenskapens skyldighet att stödja myndigheterna i detta arbete. Å andra sidan ska myndigheterna agera inom alla områden så att de främjar idrottens integritet och skyddar idrottsaktörer, särskilt mot vadhållningsrelaterad brottslighet. Den globala årliga spelomsättningen för de största finländska bollspelsserierna är cirka 3,73 miljarder euro.

Inrikesministeriet har 2023 infört ett lagstiftningsprojekt för att förnya penningspelssystemet. I projektet förbereds i enlighet med regeringsprogrammet införandet av ett licenssystem för penningspel. Den nationella aktionsgruppen har på flera möten behandlat reformen av penningspelssystemet och dess eventuella konsekvenser för bekämpningen av tävlingsmanipulation. Begränsningarna i informationsutbytet mellan idrottsgemenskapen och myndigheterna samt det nationella spelbolaget skapar de största hindren för en effektivare bekämpning av tävlingsmanipulation. Dessutom har brister i strafflagen särskilt i fråga om idrottsbedrägerier konstaterats vara ett problem.

Lägesbilden baserar sig på riskfaktorer som hotar den finländska idrotten, inklusive internationell och olaglig vadhållning, internationella idrottskopplingar, idrottens förmåga att känna igen tävlingsmanipulation samt kommersiellt utnyttjande av idrott för kriminell verksamhet.

2. TÄVLINGSMANIPULATION

Enligt Europarådets konvention om manipulation av resultat inom idrott (CETS nr 215), s.k. Macolinkonventionen¹, avses med tävlingsmanipulation:

”Uppsåtliga överenskommelser, åtgärder eller försummelse, med vilka man försöker påverka idrottstävlingens resultat eller gång genom att helt eller delvis eliminera det oförutsägbara som är karakteristiskt för en idrottstävling på så sätt att man med detta uppnår en orimlig fördel för sig själv eller andra.”

Enligt konventionens första artikel är syftet med konventionen att ”bekämpa manipulation av resultat inom idrott för att skydda idrottens integritet och etik i enlighet med principen om idrottens oberoende”. Strävan är att målen uppnås genom främjande av internationellt samarbete och uppföljning av iakttagandet av bestämmelserna i konventionen. De viktigaste punkterna som behandlas i konventionen kan listas efter teman som förebyggande praxis och samarbetspraxis, myndighetsverksamhet, informationsutbyte och uppföljningsmekanismer. Konventionen samt de internationella riktlinjer och åtgärder som gjorts i samband med den utgör ramen för denna lägesbild.

Allmänt taget kan tävlingsmanipulation vara vadhållningsbaserad eller idrottsligt baserad. Syftet med vadhållningsbaserad manipulation är att uppnå direkt eller indirekt ekonomisk avkastning genom vadhållning. Med direkt ekonomisk avkastning avses pengar som erhålls genom vadhållning och med indirekt ekonomisk avkastning avses vinning av brott som erhålls exempelvis via penningtvätt. Vid idrottsligt baserad manipulation är syftet att uppnå tävlingsmässiga fördelar på ett ohederligt sätt. Målet kan till exempel vara att vinna eller förlora en viss meningsfull match, att hållas kvar i en division eller att avancera till en högre division.

¹ Europarådets konvention om manipulation av resultat inom idrott, Europarådets fördragsserie – nr 215, Magglingen, 18.IX.2014

Tävlingsmanipulationens typologi

Europarådets samarbetsgrupp, Köpenhamnsgruppen, har utarbetat ett ramverk² för att definiera tävlingsmanipulation i enlighet med Macolinkonventionen. Ramverket klassificerar olika typer av manipulationer som kan omfattas av definitionen i artikel 3 i Macolinkonventionen. Syftet har varit att förtydliga definitionen av tävlingsmanipulation och främja en enhetlig statistikföring.

Enligt typologins ramverk är grundramen uppbyggd med hjälp av en tvåfasig klassificeringsmetod:

- (i) typ av manipulation**
- (ii) manipulationens upphovsman/utförare**

De tre typerna av manipulation av en idrottstävling är:

- 1. Direkt påverkan på idrottsevenemangets eller tävlingens naturliga förlopp, dvs. avsiktlig manipulation av personer som deltar i evenemanget**
- 2. Ändring av en idrottares identitet eller personuppgifter för att påverka idrottstävlingens naturliga förlopp eller resultat**
- 3. Förändring som inte är förenlig med strafflag eller tävlingsregler:**

- a) underlag**
- b) idrottsutrustning**
- c) idrottarens fysiologiska uppgifter**
- d) platser för tävlingen**

De tre ovan nämnda typerna av manipulationer kan klassificeras i undergrupper med hjälp av följande kriterier som är kopplade till manipulationens upphovsmän/utförare:

- a) utnyttjande av förvaltning**
- b) utnyttjande av inflytande**
- c) yttre påverkan**
- d) opportunistiskt motiv**

Utifrån dessa klassificeringar kan man förklara rollerna hos olika upphovsmän, anstiftare eller medhjälpare, de som utför manipulationen samt vad som händer på och utanför planen, hur det eftersträvade målet uppnås, och varför och hur manipulationen genomförs.

² Se mer på <https://www.coe.int/en/web/sport/macolin-tools>

3. NATIONELLA AKTIONSGRUPPEN MOT TÄVLINGSMANIPULATION

Undervisnings- och kulturministeriet har tillsatt en delegation för idrottsetiska frågor för åren 2023–2027. Delegationen fungerar som ett samarbetsorgan mellan olika förvaltningsområden och idrottsaktörer. Dess mål är att främja idrottens etik och verkställandet av därtill relaterade internationella avtal. Utöver delegationen har undervisnings- och kulturministeriet enligt Macolinkonventionens rekommendationer inrättat en nationell aktionsgrupp mot tävlingsmanipulation. Gruppens uppgift är att fungera som en nationell informationscentral, samordna kampen mot tävlingsmanipulation, analysera information om otillbörlig och misstänksam vadhållning, informera myndigheter och idrottsorganisationer och/eller vadhållningsbolag om möjliga överträdelser av lagar eller idrottsregler samt samarbeta med alla organisationer och relevanta nationella och internationella myndigheter.

Aktionsgruppens ordförande och sekretariat är FCEI, och medlemmarna är undervisnings- och kulturministeriet, Polisstyrelsen, Polisstyrelsens lotteriförvaltning, central-kriminalpolisen, Åklagarmyndigheten, Finlands Olympiska kommitté, Finlands Bollförbund, Finlands Ishockeyförbund, Finlands Basketförbund, fotbollsspelarföreningen och Veikkaus Oy.

Aktionsgruppen fungerar även som nationell kontaktpunkt i enlighet med artikel 13 i Macolinkonventionen. De nationella kontaktpunkterna bildar under ledning av Europarådets sekretariat ett inofficiellt samarbetsnätverk, Köpenhamnsgruppen (eng. Group of Copenhagen). Syftet med samarbetsnätverket är att effektivisera informationsutbytet, dela bästa praxis mellan kontaktpunkterna och stödja inrättandet av nya kontaktpunkter i stater där det ännu inte finns sådana. Köpenhamnsgruppen har kommit överens om att man i utarbetandet av nationella lägesbilder eller hotbedömningar poängsätter de riskfaktorer som hotar idrotten, inklusive internationell och olaglig vadhållning, internationella idrottskopplingar, idrottens förmåga att uppmärksamma hot mot integriteten samt kommersiellt utnyttjande av idrott för kriminell verksamhet.

4. GENOMFÖRANDE AV DEN NATIONELLA LÄGESBILDEN

Den första lägesbilden gällande tävlingsmanipulation utarbetades av den nationella aktionsgruppen år 2021. En uppdatering av lägesbilden genomfördes år 2024, och uppgifterna baserar sig huvudsakligen på utlåtanden från medlemmarna i den nationella aktionsgruppen och separata utlåtanden från Suomen Valmentajat, Suomen Urheiluedonlyöjät samt Suomen Urheilijats idrottarpanel. Dessutom har de grenspecifika lägesbilsbedömningarna som idrottsorganisationerna gjorde när de utarbetade sina program för Rättvis tävling spelat en betydande roll i utarbetandet av lägesbilden. Uppgifterna om vadhållningsvolymen för finländsk sport baserar sig på uppgifter från Sportradar³.

Rekommendationer i lägesbilden för 2021

I lägesbilden för 2021 gavs tio rekommendationer om åtgärder för att bekämpa tävlingsmanipulation. En del av rekommendationerna har genomförts, och andra pågår som ett kontinuerligt utvecklingsarbete.

Rekommendation	Läget 2024
Upprätta en nationell handlingsplan mot tävlingsmanipulation	På gång.
FCEI utvidgar antidopingprogrammen så att de även omfattar program för bekämpning av tävlingsmanipulation.	Genomförd.
Specialidrottsförbunden utser en ansvarsperson för bekämpning av tävlingsmanipulation.	Genomförd.
Utvecklingen av lagstiftningen om idrottsbedrägerier främjas.	På gång.
Polisen bedriver aktivt internationellt samarbete	På gång..
Ett gemensamt regelverk mot tävlingsmanipulation utarbetas för idrottsgemenskapen.	På gång.
Föreningarnas utbildning för idrottare utökas.	På gång.
FCEI publicerar en webbutbildning om bekämpning av tävlingsmanipulation.	Genomförd.
Kännedomen om FCEI:s ILMO-tjänst ökas.	På gång.

³ Sportradar AG är ett multinationellt företag med huvudkontor i St. Gallen, Schweiz, som samlar in och analyserar sportdata för vadförmedlare, nationella och internationella idrottsförbund och medieföretag.

5. INTERNATIONELLA OCH OLAGLIGA VADHÅLLNINGENS FÖRBINDELSER TILL FINLAND

För att bedöma riskerna är det viktigt att kartlägga i synnerhet antalet aktörer som erbjuder vadhållning, deras läge samt kriminella grupper delaktighet. I analysfasen har uppgifterna utvärderats utöver ovan nämnda faktorer bland annat i förhållande till vadhållning i Finland och i andra delar av världen. FCEI har samarbetat med Sportradar för att få en uppskattning av internationell vadhållning om finländsk idrott. Nedanstående information om spelomsättning är från 2023. Sportradar AG är ett multinationellt bolag som samlar in och analyserar sportdata för vadförmedlare, nationella och internationella idrottsförbund och medieföretag.

I Finland finns det några sporter som utsätts för mer internationell vadhållning än andra. Till stor del följer internationell vadhållning Veikkaus mest intressanta målspor- ter, varav fotboll är den överlägset största vad gäller omsättning, följt av ishockey och hästsport. Följande på listan i storleksordning är basket, tennis, boboll, e-sport, vinter- sport, baseball, innebandy, amerikansk fotboll, handboll, snooker, motorsport, friidrott, volleyboll, darts, boxning och golf.

Sportradar har granskat de största bollspelsserierna, fotboll, ishockey, basket, volleyboll, handboll och innebandy, vars årliga spelomsättning uppgår till cirka 3,73 miljarder euro. Internationellt sett är den mest intressanta ligan för vadhållning fotbol- lens Tipsliga, som erbjuds av cirka 350 övervakade spelbolag världen över. Den genom- snittliga internationella spelomsättningen för en match är cirka 7,74 miljoner euro, dvs. den årliga spelomsättningen är cirka 1,32 miljarder euro. Detta är 0,18 % av den globala spelomsättningen inom fotboll. Totalt är spelomsättningen för internationell vadhållning om finsk fotboll (Tipsligan, Ykkönen, Kakkonen, Suomen cup, Nationella ligan) över 2,62 miljarder euro. Kina har mest spelomsättning med 51 procent, näst följer Ryssland med 6 procent, Tyskland med 5 procent och Italien med 4 procent. I Finland uppgår spelom- sättningen för Tipsligan under en säsong till cirka 22,7 miljoner euro.

Spelomsättningen för internationell vadhållning om ishockeyns SM-liiga är cirka 474 miljoner euro, dvs. den genomsnittliga spelomsättningen per match är cirka 0,95 miljoner euro. I Finland är spelomsättningen cirka 71 miljoner euro per säsong, dvs. 0,14 miljoner euro per match. SM-liiga är den populäraste serien bland finska vadhållare, eftersom 16 procent av spelomsättningen kommer från Finland, med 13 procent från

Ryssland och 12 procent från USA. Vadhållningen om SM-liiga utgör 1,48 % av den inter- nationella spelomsättningen inom ishockey. Den totala spelomsättningen för internatio- nell vadhållning om finländsk ishockey (Liiga, Mestis och Naisten liiga) uppgår årligen till cirka 581 miljoner euro.

Korisliigas internationella spelomsättning är 292 miljoner euro, varvid spelomsätt- ningen per match är 1,37 miljoner euro. Korisliigas spelomsättning är 0,15 % av den globala vadhållningen om basket. Den internationella spelomsättningen som riktar sig på finländsk basket (Korisliiga, Korisliiga damer, Ykkösdivisioona A och B) är totalt 420 miljoner euro. Kina har mest spelomsättning med 42 procent, näst följer USA med 8 procent och Ryssland med 7 procent. I Finland är Korisliigas spelomsättning cirka 3,8 miljoner euro per år och spelomsättningen per match är cirka 18 000 euro.

Den internationella spelomsättningen för volleyboll (herrarnas och damernas Mesta- ruusliiga) uppgår till 71 miljoner euro, vilket är cirka 0,3 % av den globala vadhållningen om volleyboll. Kina har mest spelomsättning med 44 procent, näst följer Ryssland med 11 procent och Italien med 5 procent.

Vad gäller handboll är spelomsättningen för herrarnas och damernas FM-liga cirka 29 miljoner euro, vilket är cirka 0,54 % av den globala vadhållningen om handboll. Av spelomsättningen kommer 33 procent från Kina, 9 procent från Ryssland och 5 procent från Tyskland.

I innebandy är mängden vadhållning om herrarnas och damernas F-liiga internatio- nellt cirka 9,3 miljoner euro, vilket är cirka 15 procent av den globala spelomsättningen för innebandy. 26 procent av spelomsättningen kommer från Sverige, 22 procent från Finland och 13 procent från Tjeckien.

Tabell 1

Nationell och internationell vadhållning om finländsk idrott

Spelomsättning/miljoner euro

Gren/liga	Per match	Per år	Totalt/gren	Andel av den globala vadhållningsmarknaden
Fotboll Tipsligan	7,74	1 320	2 620	0,18 %
Nationella ligan	0,83	98,4	2 620	0,01 %
Ishockey Ligan	0,95	474	581	1,48 %
Damligan	0,061	11,1	581	0,03 %
Basket Korisliiga herrar	1,37	292	420	0,15 %
Korisliiga damer	0,59	80,4	420	0,04 %
Volleyboll Mestaruusliiga	0,21	40,6	71	0,3 %
Mestaruusliiga damer	0,17	30,4	71	0,22 %
Handboll FM-ligan herrar	0,13	25	25	0,54 %
FM-ligan damer	0,045	3,7	25	0,08 %
Innebandy F-Liiga herrar	0,027	7,25	9,2	15,7 %
F-Liiga damer	0,017	2	9,2	4,4 %

Trots de stora vadhållningsmängderna observerades enligt Suomen Urheiluvendonjätts uppfattning inget spelbetende som tydligt hänvisar till vadhållningsbedrägeri i finländska sportligor under 2023. Det är dock sannolikt att amatörer och spelare som själva deltar i spelen bedriver vadhållningsbedrägeri, vilket oftast sker i lägre divisioner och idrottsverksamhet på lägre nivå. Beloppen för dessa bedrägerier är måttliga jämfört med operationer som utförs av yrkesbrottslingar. Ett internationellt exempel är e-sport, där spelarna bevisligen har slagit vad mot sina egna lag, men insatserna har inte haft någon betydande inverkan på oddsen på vadhållningsmarknaden. Suomen Urheiluvendonjät har påpekat att Finland utan tillräcklig och förebyggande lagstiftningsmässig avskräckande effekt fortfarande är ett potentiellt mål för vadhållningsbedrägerier som bedrivs av yrkesbrottslingar på den ständigt föränderliga vadhållningsmarknaden.

Enligt Lotteriförvaltningen bör man i bekämpningen av tävlingsmanipulation nu fokusera på tillsynsbehörigheten för att garantera lotterilagens rättsskydd samt förebygga brott och missbruk. Lotteriförvaltningen övervakar de penningspel som Veikkaus Oy verkställer, dvs. i praktiken att bolaget beaktar förhindrande av tävlingsmanipulation i sin verksamhet, särskilt när det erbjuder vadhållningsobjekt.

5.1 Reform av penningspelssystemet

Den nationella aktionsgruppen har på flera möten behandlat reformen av penningspelssystemet och dess eventuella konsekvenser för bekämpningen av tävlingsmanipulation. Begränsningarna i informationsutbytet mellan idrottsgemenskapen och myndigheterna samt det nationella spelbolaget skapar för närvarande de största hindren för en effektivare bekämpning av tävlingsmanipulation. Dessutom har brister i strafflagen särskilt i fråga om idrottsbedrägerier konstaterats vara ett problem. Den nationella aktionsgruppen har bedömt att det ökade utbudet av onlinevadhållning i flera grenar och på olika serienivåer i det kommande licenssystemet allmänt taget innebär en ökad risk för tävlingsmanipulation inom finländsk idrott.

I samband med reformen av penningspelssystemet bör man fastställa en tillsynsmyndighet, myndighetens uppgifter och behörighet samt säkerställa tillräckliga resurser för tillsynsmyndigheten och FCEI samt ett smidigt informationsutbyte i samarbetet, särskilt i den nationella aktionsgruppen. Man bör också i polisverksamheten fästa uppmärksamhet vid tillräckliga resurser mot tävlingsmanipulation, särskilt vad gäller bekämpning av penningtvätt.

För att utreda brott som anknyter till idrottsbedrägerier bör tillsynsmyndigheten ha tillräckliga och centraliserade befogenheter att få alla nödvändiga uppgifter från licensinnehavarna för brottsutredning och åtalsprövning. Licensvillkoren bör också tillräckligt noggrant fastställa definitionerna och begränsningarna för olika vadhållningsobjekt. I samband med penningspelsreformen skulle det vara viktigt att behandla och slutligen ratificera Macolinkonventionen, eftersom den är nära förknippad med reformen särskilt via onlinevadhallning och för att effektivt kunna bekämpa tävlingsmanipulation.

5.2 Delegationen för penningspelsärenden

Statsrådet har i mars 2023 tillsatt en delegation för penningspelsärenden för perioden 2023-2027. Enligt delegationsförordningen har delegationen till uppgift att följa och bedöma uppnåendet av Finlands penningspelspolitiska mål som föreskrivs i 1 § i lotterilagen för att upprätthålla och stärka systemet med ensamrätt. En av delegationens uppgifter är att fungera som informationskanal för information om penningspelspolitiken mellan olika myndigheter, aktörer som arbetar med spelmissbruk, penningspelsforskare och bekämpning av tävlingsmanipulation samt politiska partier som är representerade i riksdagen. FCEI är delegationens expert på bekämpning av tävlingsmanipulation.

I de grenspecifika uppskattningarna är spelomsättningen internationellt sett i allmänhet låg och utgör inget betydande hot om tävlingsmanipulation. Undantagen är fotboll, basket och ishockey, som är föremål för betydligt mer både inhemsk och internationell vadhallning än genomsnittet. Reformen av penningspelssystemet förväntas öka vadhallningsmängderna inom finsk idrott, vilket ökar risken för tävlingsmanipulation. Att avlägsna hinder för informationsutbyte, granska lagstiftningen och ratificera internationella avtal skulle vara betydande motåtgärder.

6. IDROTTENS FÖRMÅGA ATT IDENTIFIERA HOTEN OM TÄVLINGSMANIPULATION

Förmågan att upptäcka manipulation är beroende av utbildning och informering. Fall och misstankar som kommer i dagen ökar alltid medvetenheten om fenomenet, men riktad utbildning på förbunds nivå, för föreningar, idrottare och andra idrottsaktörer, såsom domare och matchövervakare, är centralt. Ofta ligger utbildningsansvaret hos idrottsorganisationerna, liksom skapandet och utvecklingen av olika övervakningsmekanismer, till exempel videofilmning av idrottsevenemang, utnämning av matchövervakare eller kontroll av bakgrunden hos de viktigaste aktörerna innan verksamhet inleds.

Idrottskulturen måste starkt fördöma och avvisa tävlingsmanipulation på alla nivåer. Situationen har blivit särskilt illa om en kultur av manipulation har uppkommit inom idrotten, dvs. att manipulation är så vanligt att man inte längre lägger märke till eller bryr sig om den. Att ordna nationella tävlings- eller matchevenemang utomlands eller att ordna internationella tävlingar i Finland är en utmaning för identifieringen av risker. I dessa situationer kan kontrollmekanismer och kontrollpraxis skilja sig från etablerade nationella åtgärder. Medvetenhet om vadhallningens mängd, karaktär och objektural hjälper till att förstå risken för manipulation. Ett viktigt verktyg är den elektroniska övervakningen av vadhallning som genomförs av kommersiella bolag, men även nationella spelbolag.

6.1 Programmet för Rättvis tävling

FCEI samordnar programmet för Rättvis tävling som en del av programmet för ansvarsfullhet för hela Finlands idrottsgemenskap. Programhelheten för Rättvis tävling omfattar antidopingprogrammet och bekämpningsprogrammet för tävlingsmanipulation. Idrottsaktörerna bestämmer och förbinder sig till gemensamt överenskomna åtgärder för en rättvis tävling genom att godkänna programmet. FCEI har till uppgift att utvärdera och rapportera idrottsorganisationernas program och genomförandet av dem till undervisnings- och kulturministeriet, som beaktar utvärderingen i besluten om statsbidrag till idrottsorganisationerna. Programmet utgår från idrottsorganisationens egna värderingar, mot vilka programmålen och de åtgärder som stöder målen vilar. Alla organisationer har olika program, med hänsyn till grenens särdrag, antal utövare och förhållanden. Programmets viktigaste fokuspunkter gäller verksamhetsreglernas aktualitet, vadhallningsförbud, konkreta utbildnings- och kommunikationsplaner, en aktuell lägesbild samt utsedda kontaktpersoner inom utbildning, kommunikation och åtgärder. Idrottsorganisationernas program har publicerats på förbundens egna webbplatser och även som länkar på FCEI:s webbplats.

I och med de grenspecifika bedömningarna som gjorts under programmet mot tävlingsmanipulation är det tydligt att idrottsorganisationernas förmåga att identifiera tävlingsmanipulation är det svagaste delområdet inom lägesbildens kriterier. Det finns ingen betydande skillnad mellan lag- och individsporster i detta avseende. I och med utarbetandet av programmet har man kunnat konstatera att ökad utbildning och kommunikation har förbättrat situationen något. Dessutom kan man bedöma att anvisningarna, reglerna och föreskrifterna i den finländska idrotten i allmänhet är på en god nivå, men att tillsynen över dem behöver förbättras.

6.2 Idrottsorganisationernas anmärkningar

Olympiska kommitténs uppgift är att säkerställa att de medlemmar som ordnar dess tävlingsverksamhet har tillräckliga medel på regelverksnivå för att ingripa i manipulation. Som en del av främjandet av god förvaltning och ansvarstagande ska bekämpningen av manipulation synliggöras i material och kommunikation.

Fotbollspelarförbundet (JPY) betonar vikten av förebyggande arbete i kampen mot tävlingsmanipulation. JPY fortsätter den mångåriga traditionen av att utbilda spelare för att förhindra matchmanipulation och delar Red Button-appen under sina rundor i omklädningsrummen. Ur spelarnas perspektiv är det viktigt att särskilt reglerna om delning av insiderinformation och penningspelsförbud är så tydliga som möjligt. Även spelaravtalens och tävlingsbestämmelsernas texter ska vara så tydliga och entydiga att de inte lämnar utrymme för tolkning. Detsamma betonas av Suomen Urheilijats etiska panel. Legal design-processerna bör främjas inom idrotten under de närmaste åren så att även unga idrottare som inte är så belasta i avtal och regler bättre förstår vad de förbinder sig till. Idrottaravtal, spelaravtal, tävlingsregler och alla regler som gäller idrottare bör vara så tydliga och entydiga att de inte lämnar något utrymme för oklarheter eller tolkningar.

Enligt Bollförbundet är vissa fotbollsaktörers ringaktande inställning till problemet ett hinder för bekämpningen av tävlingsmanipulation som riktas mot inhemsk fotboll. Man vill inte alltid erkänna eller förstå riskerna. Föreningarnas svaga ekonomiska situation gör det lockande att nappa på även tvivelaktiga erbjudanden, och bakgrunderna hos de spelare eller finansärer som erbjuds efterforskas inte tillräckligt noggrant eller inte alls. Med tanke på idrottsorganisationer skulle det vara särskilt viktigt att det i den

kommande penningspelsreformen föreskrivs om licensinnehavarnas val av vadhållningsobjekt så att det blir möjligt att ordna tillräcklig beredskap och tillsyn.

Suomen Valmentajat upplever att medvetenheten om tävlingsmanipulation har ökat jämfört med år 2021, särskilt på idrottens ledningsnivå, då till exempel idrottsorganisationerna har utrett situationen för sin egen gren och utarbetat program mot tävlingsmanipulation. Dessutom har Rent spel är bäst-webbutbildningen gjorts för att stödja ökad medvetenhet och kompetens, och även FCEI:s utbildning i tävlingsmanipulation har under 2023 beställts av idrottsorganisationer betydligt mer än tidigare. Suomen Valmentajat kräver av sina medlemmar en absolut negativ inställning till tävlingsmanipulation, och även om medvetenheten om fenomenet har ökat borde den ändå vara på en ännu bättre nivå. I sig anser Suomen Valmentajat att hotet om tävlingsmanipulation i Finland för närvarande är mycket litet i de flesta grenar och måttligt i några grenar. Det är emellertid bra att vara beredd på att hotet om tävlingsmanipulation kan öka. Hotet förstärks av den svåra ekonomiska situationen hos organisationer som ordnar tävlingsverksamhet, vilket kan synas som problem till exempel i löneutbetalningen till idrottare och tränare. Även det att Veikkaus monopolställning bryts och nya möjligheter till vadhållning därmed öppnas kan förändra lägesbilden för tävlingsmanipulation.

Ishockeyförbundet anser att vad gäller vadhållning är hockey globalt sett en mindre sport än de största sporterna och att det inte riktas någon betydande mängd vadhållning på sporten jämfört med dessa globala sporter. De finländska lägre divisionerna är ganska små spelobjekt på den internationella marknaden. Veikkaus erbjuder spel för endast de två högsta serienivåerna för herrar och den högsta serienivån för damer i Finland. Att hockey blev professionell idrott på 1990-talet och alla klubbar på de två högsta serienivåerna blev till aktiebolag och affärsverksamhet har för sin del ökat mängden kapital som rör sig i hockeyverksamheten något enormt. I dag har ishockeyns licensvillkor mycket noggrant fastställt krav på utredning av allt utomstående kapital, ända ner på personnivå. Ishockeyn har hittills lyckats tackla bland annat utländska ägares eventuella oklarheter, men ishockeyns förmåga att identifiera hot om tävlingsmanipulation eller dess förverkligande behöver ändå förstärkas. Alla matcher på huvudserienivåerna måste filmas, så det finns bildmaterial från alla matcher. I matcherna på de två högsta herrserienivåerna och på den högsta damserienivån finns dessutom matchövertakare. Utbildningen av dessa bör ökas.

Enligt basketförbundet är situationen stabil när det gäller tävlingsmanipulation. Oftast har det vid situationer med oregelbunden vadhållning funnits en naturlig förklaring, och man har inte behövt vidta ytterligare åtgärder. Det största hotet vid vadhållning om basket gäller spelformer där det är fråga om poängskillnader eller matchens totala poäng. Antalet spelare i lagen är färre än i många andra lagsporter, vilket understryker vikten av att hålla insiderinformation hemlig. Basketförbundet har strävat efter att förhindra tävlingsmanipulation bland annat genom att förutsätta att föreningarna på matchdagens morgon anmäler sina lagsammansättningar för matchen på ligans webbplats samt genom att kräva att spelare och tjänstemän i de högsta herr- och damserierna avlägger FCEI:s nätkurs mot tävlingsmanipulation.

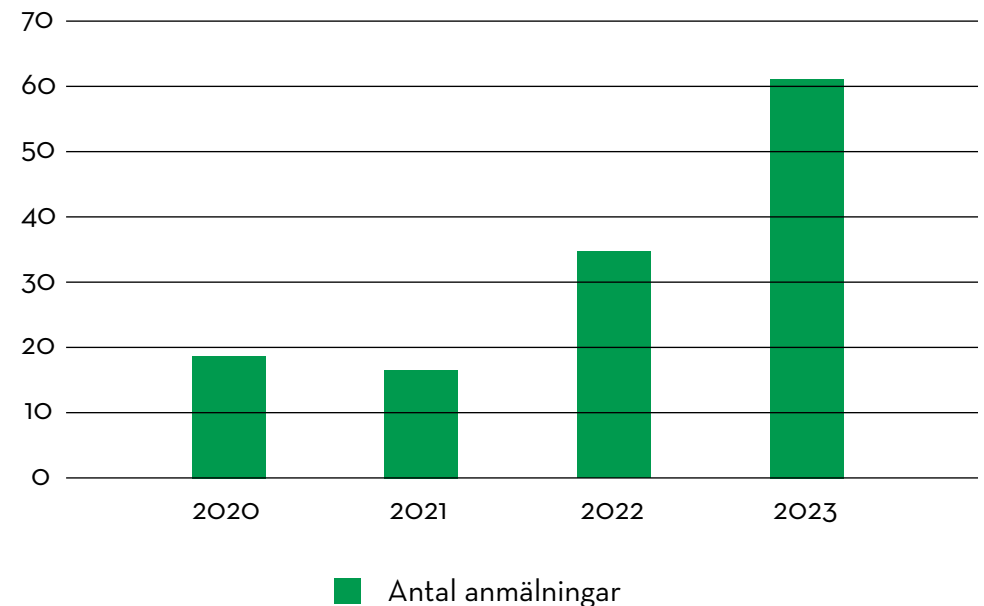
Antalet anmälningar om tävlingsmanipulation som gjorts till FCEI har ökat under åren 2020–2023, vilket grundar sig på två centrala faktorer. Den viktigaste orsaken är de samarbetsavtal (Memorandum of Understanding) som ingåtts med FCEI och internationella företag som övervakar vadhållning samt de uppgifter som erhållits utifrån dessa om oregelbundet vadhållningsbeteende vid finländska match- eller tävlingsevenemang. Den andra viktiga orsaken är att fenomenet identifieras bättre i idrottsorganisationer i och med programmen för Rättvis tävling. Anmälningar har framför allt kommit in från bedömningsporter, som emellertid inte är föremål för betydande vadhållning. Enligt anmälningarna förlitar man sig inte på bedömningsdomarnas objektivitet, eftersom många domare har kopplingar till föreningar eller idrottsorganisationer som deltar i tävlingarna.



Tabell 2

Anmälningar om tävlingsmanipulation som gjorts till FCEI 2020–2023

Anmälningar om tävlingsmanipulation till FCEI



Antalet anmälningar om tävlingsmanipulation ökar. De viktigaste orsakerna är idrottsorganisationernas ökade förmåga att identifiera tävlingsmanipulation och FCEI:s samarbetsavtal med bolag som övervakar internationell vadhållning. Med tanke på idrottsorganisationernas beredskap och övervakning är det viktigt att det i reformen av penningssystemet också föreskrivs om licenstagarnas val av vadhållningsobjekt.

7. FINLÄNSKA IDROTTENS INTERNATIONELLA FÖRBINDELSER

Med internationella förbindelser avses i detta sammanhang särskilt utländska ägararrangemang på föreningsnivå. Den sport som är mest intressant för vadhållning, fotboll, har på senare tid inte haft några betydande utländska ägarskap på de högsta serienivåerna som konstaterats vara kopplade till tävlingsmanipulation. I amatörserier har man observerat sådana arrangemang för ägarskap och föreningsledning som följs upp i aktionsgruppen ur tävlingsmanipulationens synvinkel. Under tidigare år har aktörer som sysslar med tävlingsmanipulation fått kontroll över föreningar, vilket har fått förödande konsekvenser för dessa föreningar. I värsta fall har föreningar som haft ekonomiska svårigheter redan före sina utländska ägare försatts i konkurs och ansvariga personer har dömts till olika straff.

Historiskt sett har det funnits arrangemang inom fotboll som har varit förödande för föreningarna. Internationella ägararrangemang utgör för närvarande inget betydande hot om tävlingsmanipulation på fotbollens högsta serienivåer, men på lägre serienivåer har arrangemang observerats som misstänks vara kopplade till tävlingsmanipulation. Inom andra sporter har det inte förekommit några utländska ägararrangemang som konstaterats ha ökat risken för tävlingsmanipulation.



8. UTNYTTJANDE AV IDROTT FÖR KRIMINELL VERKSAMHET

En faktor som minskar föreningars eller organisationers risk för tävlingsmanipulation är deras sunda ekonomi. Ekonomin påverkas väsentligt av förhållandena, föreningskulturen och verksamhetens intresse för både åskådare och stödjare. Föreningarnas öppna ägar- och sponsningsstrukturer ökar transparensen av god förvaltning.

Polisen ansvarar för sin del för att avslöja och utreda fall av tävlingsmanipulation. Polisen har ett korruptionsbekämpningsnätverk som leds av CKP och som består av en representant från alla polisinspektioner. Nätverket sammanträder två gånger om året, och på mötena går man igenom alla aktuella frågor om korruption på riksnivå. Frågor eller fall som rör idrottskorruption har inte tagits upp i nätverket.

Tävlingsmanipulation ses internationellt som en form av idrottsrelaterad korruption. Med avseende på tävlingsmanipulation är åklagarmyndigheten en aktör vars roll börjar först när det är fråga om en situation där det finns skäl att misstänka ett brott och där förundersökningsmyndigheten inleder en förundersökning. Åklagaren ansvarar för fullgörandet av sin uppgift i ärendet genom att under förundersökningen samarbeta med förundersökningsmyndigheten enligt förundersökningslagen, genom att genomföra en åtalsprövning i ärendet och genom att framföra åtalet som man väckt i domstol. Åklagarmyndigheten kan förbereda sig på eventuella kommande fall genom att öka introduktionen och utbildningen i fenomenet tävlingsmanipulation. I Södra Finlands åklagarområde har en åklagargrupp inrättats för frågor som gäller tävlingsmanipulation. Syftet med gruppen är att med hjälp av utbildning och kontakter som skapas med samarbetsaktörer förbättra Åklagarmyndighetens beredskap i skötseln av brottsärenden som anknyter till tävlingsmanipulation. Europarådets samarbetsorgan inom idrotten, det så kallade utökade delavtalet för idrotten EPAS, har inrättat åklagarnätverket MARS (Network of Magistrates/Prosecutors Responsible for Sports), där man fokuserar på att utbyta praxis och erfarenheter om brottslighet inom idrotten med europeiska kollegor. Finland har en representant i MARS-nätverket.

Allt som allt är de pengar som rör sig inom finländsk idrott internationellt sett små, vilket minskar eventuellt utnyttjande av idrott för kriminell verksamhet. Mängden pengar som rör sig i ishockey, fotboll och basket är större jämfört med andra grenar. Huvudserierna inom dessa grenar har inte bedömts vara förknippade med organiserad brottslighet eller utnyttjande för kriminell affärsverksamhet. Situationerna kan dock förändras snabbt.

9. SLUTSATSER

För att upptäcka och bekämpa tävlingsmanipulation har man gjort mycket gott samarbete mellan olika intressentgrupper, vilket måste fortsätta även i framtiden, men begränsningarna i informationsutbytet mellan idrottsgemenskapen och myndigheterna samt det nationella spelbolaget skapar de största hindren för en effektivare bekämpning av tävlingsmanipulation. Dessutom har brister i strafflagen särskilt i fråga om idrottsbedrägerier konstaterats vara ett problem. Manipulation är skadlig för idrotten, oavsett om den begås av enskilda aktörer eller av organiserad brottslighet.

I och med programmet Rättvis tävling som riktar sig till idrottsorganisationer har idrottens förmåga att identifiera tävlingsmanipulation förbättrats, vilket har lett till ett större antal anmälningar till FCEI. En del av anmälningarna har varit kopplade till bedömnings-sporter som endast är föremål för småskalig vadhållning eller ingen vadhållning. Idrottsorganisationerna ansvarar för hanteringen av sådana misstankar och fall.

Samarbetet med internationella företag som övervakar vadhållning har bland annat gett information om oregelbunden vadhållning i amatörfotbollsserier 2023 och 2024. Misstankar om manipulation i samband med eventuella vadhållningsbedrägerier har behandlats i den nationella aktionsgruppen, och begäranden om undersökning har gjorts till polisen utifrån dessa. I samband med detta har Finlands Bollförbund anmält att det har inlett en disciplinär behandling av ett fall av misstänkt tävlingsmanipulation som gäller tre föreningar och som har internationella förbindelser och organiserad verksamhet i bakgrunden.

Den nationella aktionsgruppen har bedömt att det ökade utbudet av onlinevadhållning i flera grenar och på olika serienivåer i samband med penningspelsreformen innebär en ökad risk för tävlingsmanipulation inom den finländska idrotten i allmänhet, varvid avlägsnande av hinder för informationsutbyte, revidering av lagstiftningen och ratificering av internationella avtal skulle vara betydande motåtgärder. För att utreda brott som anknyter till idrottsbedrägerier bör tillsynsmyndigheten ha tillräckliga och centraliserade befogenheter att få alla nödvändiga uppgifter från licensinnehavarna för brottsutredning och åtalsprövning.

Allt som allt är risken för tävlingsmanipulation inom finländsk idrott låg. I de flesta grenar är mängden vadhållning och pengar som rör sig internationellt sett liten, även om den årliga spelomsättningen för vadhållning om de största bollserierna är cirka 3,73 miljarder euro.

De största grenarna, ishockey, fotboll och basket, är proffsserier i de högsta divisionerna och föremål för mer vadhållning, både i Finland och internationellt. I dessa grenar har risknivån för tävlingsmanipulation ökat, även om de högsta divisionerna inte har förknippats med misstankar om kriminellt utnyttjande i affärsverksamhet eller organiserad brottslighet. De största riskerna gäller vissa lag i lägre divisioner, om vilka man fått en betydande mängd tips och information om manipulerade matcher under 2023 och 2024.

10. REKOMMENDATIONER 2024

Den nationella aktionsgruppen anser i enlighet med förhandsutredningen som gjordes om penningspelsystemet att en tillsynsmyndighet, myndighetens uppgifter och behörighet bör fastställas i samband med reformen. Dessutom ska tillsynsmyndighetens och FCEI:s tillräckliga resurser samt ett smidigt informationsutbyte i samarbetet säkerställas såväl mellan tillsynsmyndigheten och FCEI som i den nationella aktionsgruppen. Man bör också i polisverksamheten fästa uppmärksamhet vid tillräckliga resurser mot tävlingsmanipulation, särskilt vad gäller bekämpning av penningtvätt. För att säkerställa en effektiv förundersökning ska den nationella lagstiftningen vara tillräcklig i enlighet med artikel 5 i Macolinkonventionen.




För att utreda brott som anknyter till idrottsbedrägerier bör tillsynsmyndigheten ha tillräckliga och centraliserade befogenheter att få alla nödvändiga uppgifter från licensinnehavarna för brottsutredning och åtalsprövning. Licensvillkoren bör också tillräckligt noggrant fastställa definitionerna och begränsningarna för olika vadhållningsobjekt.

I samband med penningspelsreformen skulle det vara viktigt att behandla och slutligen ratificera Macolinkonventionen, eftersom den är nära förknippad med reformen särskilt via onlinevadhållning och för att effektivt kunna bekämpa tävlingsmanipulation. Macolinkonventionen innehåller flera krav, bland annat på materiellt straffrättsligt och verkställighetsrelaterat samarbete, jurisdiktion, straffprocess, verkställighetsåtgärder samt påföljder och åtgärder som har en koppling till de reformer som penningspelsreformen kräver.



**Finlands centrum för etik
inom idrotten FCEI rf**

info@suek.fi
www.suek.fi

 SUEK_FINCIS
 #puhtaastiparas
 SUEK_FINCIS